

Teenekat pedagoogi mälestades **Herman Rajamaa — paguluse eesti koolide organisator**

Ülemaailmses ulatuses tuntud ja tunnustatud koolimees, eesti keele õpetaja ja õpikute autor Herman Rajamaa on jäädavalt lahkunud meie hulgast. Särav täht on kustunud eesti hariduselu siniviirulises taevatalus. Herman Rajamaa oli suur idealist, tülilingeline patrioot ja otse fanaatiline eesti kooli ja eesti keele tähtsuse selgitaja ja propageerija.

85 aastat tagasi sündis Virumaal Jõhvis Herman Klein, kes hiljem oma perekonnanimetajast Rajamaaks. Ta koduvallas alatud koolitee lõppes mag. phil kraadi omandamisega Tartu ülikoolis.

H. Rajamaa töötas eesti keele õpetajana Läänemaa õpetajate Seminaris, Tartu Pedagoogiumis ja Tartu I gümnaasiumis. 1938. a. sügisel määrati ta Lihula Kesk-kooli direktoriks. Viimased aastad kodumaal oli ta koolide inspektoriks Järvemaal ja Virumaal ning oli lektoriks õpetajate täienduskursustel.

Allakirjutanu esimene tutvus Herman Rajamaaga toimus 55 aastat tagasi Tartu ja Haapsalu õpetajate seminaride lõpuklasside ühisel Soome ekskursioonil, mida juhtatas H. Rajamaa. Ta tegi seda temale omase suveräänsusega ja markantse "hõimukeelega". Aga hiljem õpetas ta Haapsalus ja Tartus juba ehtsat soome keelt. H. Rajamaa sidemed Soomega kujunesid pikaajalisteks ja viljakateks, rikastades eesti kooli pedagoogiliste kogemustega Soomest ja luues sõpruslepingu Soome ja Eesti õpetajate liitude vahel. Isiklik kontakt ja koolialaste kogemuste vahetamine Soome ja Eesti õpetajate vahel. Isiklik kontakt ja koolialaste kogemuste vahetamine Soome ja Eesti õpetajate vahel on jätkunud H. Rajamaa initsiatiivil kogu pagulasperioodi jooksul.

Enne jõulupühi 1929. a. abiellus Herman Rajamaa Helmi Seppeliga ja sellest abielust on sündinud kaks tütart: Maret-Marje ja Rutt-Pille.

Rootsi saabununa alustas H. Rajamaa kohe Sigtuna põgenikelaagris eesti kooli töölerakendamise. Kui oli otsustatud luua eesti kool Stockholmis siis kooli asutajad kutsusid H. Rajamaa kooli esimeseks juhatajaks ja kooli organiseerijaks. Varsti aga sai ta teenistuskoha Rootsi Koolide Peavalitsuses ja hiljem Stockholmi linna koolivalistuses, kus kasutati tema pedagoogilisi kogemusi Eestist. Kutsetöö kõrval oli ta algusest peale kaasas Eesti Komitee Koolitoimkonnas. 1947. a. alates oli taz Eesti Korrespondentsinstituudi juhatajaks, samuti oli ta Rootsi-Eesti Õpperaamatufondi asutajaks ja juhatusliikmeks. H. Rajamaa oli ka Eesti Komitee juures eesti koolide inspektoriks ning õpetajate ja noortejuhtide õppepäevade juhatajaks. Ta oli kaasas ka Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudis ja Eesti Karskuskomitees. Akadeemiliselt kuulus ta üliõpilasselts "Raimlasse".

Herman Rajamaa algatusel moodustati 1951. a. Eesti

HERMAN RAJAMAA (paremal) aastal 1945 Stockholmis Eesti Algkooli käimapanemisel oma esimeste abilisestega — õpetajad Olev Olesk ja Jutta Baugus. (Foto Perten.)

õpetajate Keskühing, millega liitusid ka teiste maade õpetajate organisatsioonid. H. Rajamaa oli üle 30 aasta Keskühingu esimeheks ja valiti hiljem selle auesimeheks. Ta oli ka Keskühingu pedagoogilise ajakirja "Bülletääni" toimetajaks 35 aastat. Ta on õhutanud eesti koolide asutamist ja tööd ka teistes maades ja on isiklikult külastanud korduvalt USA-d, Kanadat, Saksa-maad ja Inglismaad.

Suure tööpanuse on H. Rajamaa andnud eesti keele õpikute koostamisele. Juba Eestis ilmus tema kaastööna "Aabits ja alglugemik". Tema sulest on Rootsis ilmunud "Eesti aabits", "Eesti alglugemik" I-III, "Eesti lugemik" I-II ja tema poolt ümbertöötatult E. Muugi "Väike õigekeelsuse sõna-

raamat". Koostöös Hella Leivatiga ilmus temalt "Meie eesti keel I" koos töövihikutega. H. Rajamaa on avaldanud rohkesti kirjutusi ajalehtedes ja ajakirjades eesti kooli, eesti keele ja rahvusliku kasvatuses teemadel. H. Rajamaa tõhusat tööd õpikute toimetajana hindas Eesti Komitee juba 1976. a. kultuuriauhinna määramisega.

Herman Rajamaa pühendas kogu elu ja suure energia eesti koolile, eesti keelele ja eesti noorte kasvatamisele rahvuslikus vaimus. Tema jäädava lahkumise puhul mõtleb eestlaskond temale sügavus lugupidamises ja tänutundes. Meie kõigi hardas tänumeel lohutagu ka leinavaid omakseid — abikaasat ja tütreid.

HEINRICH MARK